

ODAM SAVDOSIGA QARSHI KURASHISHDA XORIJIY TASHKILOTLARNING O'RNI

Abdushukurova Iqbol Kuchkarovna

Tarix

Guliston davlat universiteti

“Tarix” kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi odam savdosiga qarshi kurashishda xalqaro va xorijiy tashkilotlarning tutgan o'rni tahlil qilingan. Xususan, BMT, Xalqaro migratsiya tashkiloti, YXHT hamda boshqa xalqaro institutlarning ushbu yo'nalishdagi faoliyati, qabul qilingan hujjatlar va amalga oshirilayotgan hamkorlik mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, odam savdosining oldini olish, jabrlanganlarni himoya qilish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: odam savdosi, xalqaro tashkilotlar, BMT, XMT, YXHT, xalqaro hamkorlik, inson huquqlari, migratsiya, jabrlanganlarni himoya qilish.

РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В БОРЬБЕ С ТОРГОВЛЕЙ ЛЮДЬМИ

Абдушукурова Икбол Кучкаровна

Гулистанский государственный университет

Старший преподаватель кафедры «История»

Аннотация: В данных тезисах проанализирована роль международных и зарубежных организаций в борьбе с торговлей людьми. Особое внимание уделено деятельности ООН, Международной организации по миграции, ОБСЕ и других международных институтов, а также международно-правовым документам и механизмам сотрудничества. Рассмотрены вопросы предупреждения торговли людьми, защиты пострадавших и развития международного взаимодействия в данной сфере.

Ключевые слова: торговля людьми, международные организации, ООН, Международная организация по миграции, ОБСЕ, международное сотрудничество, права человека, миграция, защита жертв.

THE ROLE OF FOREIGN ORGANIZATIONS IN THE FIGHT AGAINST HUMAN TRAFFICKING

Abdushukurova Iqbol Kuchkarovna

Gulistan State University

Senior Lecturer, Department of “History”

Abstract: This thesis examines the role of international and foreign organizations in combating human trafficking. Particular attention is paid to the activities of the United Nations, the International Organization for Migration, the Organization for Security and Co-operation in Europe, and other international institutions, as well as the legal framework and mechanisms of international cooperation. The study highlights issues related to the prevention of human trafficking, protection of victims, and strengthening international cooperation in this field.

Keywords: human trafficking, international organizations, United Nations, International Organization for Migration, OSCE, international cooperation, human rights, migration, victim protection.

Kirish. (Introduction). Globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro migratsiya oqimlarining kengayishi hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi bilan bir qatorda transmilliy jinoyatchilikning yangi ko‘rinishlari ham vujudga kelmoqda. Shunday tahdidlardan biri bo‘lgan odam savdosi bugungi kunda xalqaro hamjamiyat oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Mazkur jinoyat inson huquq va erkinliklarini qo‘pol ravishda buzib, jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Odam savdosiga qarshi kurashish masalasi alohida davlatlarning imkoniyatlari bilan cheklanib qolmay, xalqaro miqyosdagi hamkorlikni talab etadi. Shu bois Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Xalqaro migratsiya tashkiloti, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti hamda boshqa qator xalqaro institutlar tomonidan ushbu jinoyatning oldini olish, jabrlanuvchilarni himoya qilish va davlatlar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga qaratilgan keng ko‘lamli dasturlar amalga oshirilmoqda.

Mazkur tezisning maqsadi odam savdosiga qarshi kurashishda xorijiy va xalqaro tashkilotlarning o‘rni hamda ularning ushbu yo‘nalishdagi faoliyatini tahlil qilishdan iborat. Shuningdek, xalqaro hamkorlikning samarali mexanizmlari va ularning odam savdosining oldini olishdagi ahamiyati yoritiladi.

- Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review).

Odam savdosiga qarshi kurashish muammosi xalqaro huquq, siyosatshunoslik hamda inson huquqlari sohasidagi tadqiqotlarda keng o‘rganilgan masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur yo‘nalishda, avvalo, Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan “Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiya” hamda unga qo‘shimcha “Odam savdosining, ayniqsa ayollar va bolalar savdosining oldini olish, unga chek qo‘yish va jazolash to‘g‘risida”gi Palermo protokoli muhim manba sifatida e’tirof etiladi[1]. Ushbu hujjatlarda odam savdosining mohiyati, uning turlari hamda unga qarshi kurashishning xalqaro-huquqiy mexanizmlari belgilab berilgan.

- Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology).

Mazkur tadqiqotni amalga oshirishda tarixiylik, xolislik va tizimlilik tamoyillariga tayanildi. Mavzuga oid manbalar hamda ilmiy adabiyotlarni o‘rganishda tarixiy-qiyosiy, tahliliy va mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Shuningdek, jadidchilik harakatining vujudga kelishi, rivojlanish bosqichlari va uning Turkiston ijtimoiy-madaniy hayotiga ta’sirini

yoritishda umumlashtirish va qiyosiy tahlil metodlari qoʻllanildi. Shuningdek, Xalqaro migratsiya tashkiloti (IOM), Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti (YXHT), Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) hamda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Giyohvand moddalar va jinoyatchilik boʻyicha boshqarmasi (UNODC) tomonidan eʼlon qilingan hisobotlar va tavsiyalar mazkur masalani oʻrganishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega[2]. Ushbu tashkilotlar tomonidan tayyorlangan tadqiqotlarda odam savdosining asosiy omillari, jabrlanuvchilarni himoya qilish hamda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish masalalari atroflicha yoritilgan[3]. Oʻzbekistonlik olimlarning ilmiy izlanishlarida[4] ham odam savdosiga qarshi kurashishning huquqiy asoslari, davlat siyosati va xalqaro hamkorlik masalalariga alohida eʼtibor qaratilgan. Tadqiqotlarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikning ustuvor yoʻnalishlari hamda inson huquqlarini himoya qilishning zamonaviy mexanizmlari tahlil qilingan. Shu bilan birga, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili odam savdosiga qarshi kurashishda xorijiy tashkilotlarning amaliy faoliyati, ularning oʻzaro hamkorlik mexanizmlari va ushbu tajribani milliy amaliyotga tatbiq etish masalalari boʻyicha qoʻshimcha tadqiqotlar olib borish zarurligini koʻrsatadi.

- Tahlil va natijalar (Analysis and results).

Bugungi kunda odam savdosi transmilliy jinoyatchilikning eng xavfli koʻrinishlaridan biri boʻlib, u inson huquq va erkinliklariga jiddiy tahdid solmoqda[5]. Ushbu jinoyatning murakkab va koʻp qirrali xususiyati unga qarshi kurashishda alohida davlatlarning imkoniyatlari bilan cheklanib qolmasdan, xalqaro tashkilotlar hamda davlatlararo hamkorlik mexanizmlaridan samarali foydalanishni taqozo etadi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan qabul qilingan Palermo protokoli odam savdosiga qarshi kurashning xalqaro-huquqiy asoslarini shakllantirdi. Mazkur hujjat odam savdosi tushunchasiga aniq taʼrif berib, davlatlarning ushbu jinoyatga qarshi kurashishdagi majburiyatlarini belgilab berdi[6]. Natijada koʻplab mamlakatlarning milliy qonunchiligida tegishli oʻzgartirishlar amalga oshirildi va odam savdosiga qarshi kurash boʻyicha maxsus institutlar tashkil etildi. BMTning Giyohvand moddalar va jinoyatchilik boʻyicha boshqarmasi (UNODC) tomonidan eʼlon qilinayotgan hisobotlar odam savdosining zamonaviy koʻlamini aniqlash, uning yangi shakllarini oʻrganish hamda unga qarshi kurashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishda muhim manba vazifasini bajarmoqda[7]. Mazkur tashkilot tomonidan koʻrsatilayotgan texnik yordam koʻplab mamlakatlarda huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatining takomillashishiga xizmat qilmoqda.

Xalqaro migratsiya tashkiloti (IOM) odam savdosidan jabrlangan shaxslarga yordam koʻrsatish, ularni rehabilitatsiya qilish va ijtimoiy hayotga qayta moslashtirish masalalarida faol ishtirok etmoqda. Tashkilot tomonidan amalga oshirilayotgan dasturlar doirasida minglab jabrlanuvchilarga tibbiy, huquqiy va psixologik yordam koʻrsatilmoqda[8]. Shuningdek, noqonuniy migratsiyaning oldini olish hamda aholi oʻrtasida tushuntirish-targʻibot ishlarini olib borishga alohida eʼtibor qaratilmoqda.

Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti (YXHT) odam savdosiga qarshi kurashishni inson xavfsizligini taʼminlashning ustuvor yoʻnalishlaridan biri sifatida belgilagan[9]. Tashkilot doirasida davlatlar oʻrtasida tajriba almashish, mutaxassislar tayyorlash va qonunchilikni takomillashtirish boʻyicha qator dasturlar amalga oshirilmoqda.

Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar majburiy mehnat va iqtisodiy ekspluatatsiya odam savdosining asosiy ko‘rinishlaridan biri ekanligini ko‘rsatmoqda. Shu sababli munosib mehnat sharoitlarini yaratish, noqonuniy mehnat migratsiyasini qisqartirish hamda mehnat huquqlarini himoya qilish odam savdosiga qarshi kurashning muhim tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasining xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi yangi bosqichga ko‘tarildi. Mamlakatda odam savdosiga qarshi kurashish bo‘yicha huquqiy asoslar takomillashtirildi, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda profilaktik dasturlar hamda jabrlanuvchilarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan loyihalar amalga oshirilmogda.

Umuman olganda, tahlillar shuni ko‘rsatadiki, xalqaro tashkilotlarning faoliyati nafaqat huquqiy mexanizmlarni ishlab chiqish, balki jabrlanuvchilarni himoya qilish, mutaxassislarni tayyorlash, statistik ma‘lumotlar bazasini shakllantirish va davlatlararo hamkorlikni rivojlantirish kabi yo‘nalishlarni ham qamrab oladi. Bu esa odam savdosiga qarshi kurash samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, odam savdosi transmilliy xususiyatga ega bo‘lgan dolzarb muammolardan biri bo‘lib, unga qarshi kurashishda xalqaro hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari BMT, Xalqaro migratsiya tashkiloti, YXHT va boshqa xalqaro institutlarning odam savdosining oldini olish, jabrlanuvchilarni himoya qilish hamda davlatlararo hamkorlikni rivojlantirishdagi o‘rni katta ekanligini ko‘rsatdi. Shuningdek, xalqaro tashkilotlarning tajribasi va dasturlaridan samarali foydalanish odam savdosiga qarshi kurashish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois ushbu yo‘nalishdagi xalqaro hamkorlikni yanada kengaytirish va ilg‘or tajribalarni amaliyotga joriy etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children. – New York: United Nations, 2004. – P. 41–45.
2. Global Report on Trafficking in Persons 2024. – Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime, 2024. – P. 15–27.
3. Counter-Trafficking Data Collaborative Global Dataset 2023. – Geneva: International Organization for Migration, 2023. – P. 8–16.
4. Холиков А. А. Одам савдосига қарши курашишнинг халқаро-ҳуқуқий асослари. – Тошкент: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2021. – Б. 32–41.
5. Абдушукурова, И. К., & Самадов, Б. К. (2021). Преемственность поколений и воспитание молодёжи. *Вестник науки и образования*, (10-3 (113)), 83-85.
6. Абдушукурова, И. (2022). НОВЫЕ ТРЕНДЫ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ. *Academic research in educational sciences*, 3(5), 1235-1247.
7. Самадов, Б. К., & Абдушукурова, И. К. (2021). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ТРИЗ В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ. *Проблемы науки*, (6 (65)), 85-87.

8. Абдушукурова, И. К. (2018). Роль и место семьи в формировании патриотизма и гражданской позиции у молодежи. *Вопросы науки и образования*, (8 (20)), 184-185.

9. Абдушукурова, И. К. (2017). Применение инновационных технологий в преподавании социологии. *Проблемы педагогики*, (6 (29)), 12-13.